Hälso- och sjukvårdsnämnden
*Hälso- och sjukvårdsförvaltningen*
*Rehabilitering-Habilitering-Hjälpmedel*
*Anna Breuer*

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-11-26

HSN 2020-0812

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

# Yttrande över motion 2020:23 av Jonas Lindberg (V) om fritt val inom hörselvården

## Ärendebeskrivning
Regionstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion av Jonas Lindberg (V) om fritt val inom hörselvården.

## Beslutsunderlag
Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2020:23 av Jonas Lindberg (V)

## Ärendets beredning
Ärendet har beretts i valfrihets- och tillgänglighetsberedningen.

## Förslag till beslut
Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2020:23 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

## Förvaltningens motivering till förslaget

*Bakgrund*
I motionen föreslår Jonas Lindberg (V) att ”fritt val” inom Vårdval primär hörselrehabilitering ska avvecklas samt att det införs bestämmelser om att bolag som själva eller vars ägare producerar, tillverkar och säljer medicintekniska produkter och hjälpmedel samt läkemedel inte får delta i vårdval i Region Stockholm.

Rekvisitioner för Fritt val av hjälpmedel (Fritt val) infördes 2010 i Region Stockholm (dåvarande Stockholms läns landsting), med syftet att öka

inflytandet, delaktigheten och valfriheten för hjälpmedelsanvändaren. Möjligheten att välja en rekvisition för Fritt val av hjälpmedel och köpa sitt hjälpmedel finns för personer med hörsel-, syn- och rörelsenedsättning.

I förskrivarens uppdrag ingår det att informera om valmöjligheterna och konsekvenserna av valet mellan att få ett förskrivet hjälpmedel eller att äga sitt hjälpmedel. Det görs genom muntlig information och utlämning av skriftlig information, samt att rekvisitionen undertecknas av både hjälpmedelsanvändaren och förskrivaren.

De leverantörer som godkänts att fakturera Fritt val-rekvisitioner har inget avtal med Region Stockholm om detta utan är godkända utifrån leverantörens kreditvärdighet att fakturera via regionens webbsystem Thord.

*Överväganden*
Förvaltningen bedömer att möjligheten att välja bland många mottagningar inom Vårdval primär hörselrehabilitering samt möjligheten att välja förskrivning via regionens upphandlade sortiment eller välja rekvisition via Fritt val av hjälpmedel ger en stor valmöjlighet för brukarna.

Den höga användningen av Fritt val inom hörselområdet, jämfört med en låg användning av rekvisitioner för rörelsehjälpmedel, kan förklaras av det kan finnas ekonomiska incitament att premiera företagets egna produkter samt att förskrivarna inom hörselområdet ger systematisk information till hjälpmedelsanvändare om möjligheten att välja Fritt val-rekvisition.

Enligt Socialstyrelsens rapport ”Utvärdering och konsekvensanalys av fritt val av hjälpmedel” från 2016 finns det ekonomiska incitament för mottagningarna att rekommendera de hörapparater man också säljer.

För att dämpa det ekonomiska incitamentet att erbjuda Fritt val av hjälpmedel sänkte Region Stockholm rekvisitionsbeloppet för hörapparater den 1 januari 2020. Antalet utskrivna rekvisitioner för hörapparater sjönk med 57 procent i januari 2020 jämfört med december 2019. Ersättningen för rehabiliteringsinsatsen höjdes samtidigt då bedömningen var att ersättningen var låg i jämförelse med likvärdiga uppdrag.

På grund av den rådande Covid-19 pandemin är det i nuläget svårt att bedöma vilken effekt sänkningen av rekvisitionsbeloppet har fått. Förvaltningen fortsätter att följa utvecklingen av Fritt val av hjälpmedel och

åtgärderna med ändrade rehabiliteringsersättning och ändrade rekvisitionsbelopp.

Att behålla möjligheten till Fritt val av hjälpmedel inom vårdval primär hörselrehabilitering ger en större valfrihet för hjälpmedelsanvändaren och bedöms inte ge en ökad kostnad för regionen.

Resultatet i årsrapporten 2019 för det nationella kvalitetsregistret för hörselrehabilitering är sammantaget lågt för mottagningarna i Stockholm, men det skiljer mycket mellan olika mottagningar. Det finns mottagningar i länet som har bäst och näst bäst resultat i landet. Det har skett en viss förbättring inom alla områden jämfört med 2018, och enskilda mottagningar får höga resultat 2019. Region Stockholm ligger fortfarande i princip sist för två av tre perspektiv, Tillfredställelse/nytta och Kontakt/information, även om viss förbättring har skett. Gällande perspektiv Funktion ligger Region Stockholm som nummer 9 av 18, vilket är en förbättring jämfört med årsrapporten för 2018.

För att förbättra kvaliteten i hörselvården har RPO öron- näsa och halssjukdomar som analys- och uppföljningsområde 2020-2021 valt en av de nationellt prioriterade patientgrupperna, personer med hörselnedsättning. Tillsammans med vårdgivarna inom primär hörselrehabilitering ska man arbeta med kvalitetsförbättringar inom vårdvalet. På grund av Covid-19 pandemin kom inte arbetet igång under våren utan startar under hösten 2020.

Förvaltningen bedömer att det saknas rättslig grund enligt lagen om valfrihetssystem (2008:962) att införa ett generellt krav om att företag som själva eller vars ägare producerar, tillverkar och säljer medicintekniska produkter och hjälpmedel samt läkemedel inte får delta i vårdvalssystem inom Region Stockholm.

*Ekonomiska konsekvenser*
Systemet med Fritt val av hjälpmedel är kostnadsneutralt för Region Stockholm då regionen har samma kostnad för ett hjälpmedel som förskrivs ur regionens sortiment som ett hjälpmedel som bekostas med en rekvisition för Fritt val.

*Konsekvenser för patientsäkerhet*
Förskrivarna inom Vårdval primär hörselrehabilitering är legitimerade audionomer och i ansvaret som förskrivare ingår att följa regelverket för

hjälpmedelsförskrivning som finns tillgängligt i Hjälpmedelsguiden varför patientsäkerheten bedöms som oförändrad.

*Konsekvenser för jämlik och jämställd vård*
Det finns ingen statistik inom regionen på hur mycket hjälpmedels-användaren väljer att betala extra för en Fritt val-hörapparat, men enligt hörselföretagen överstiger kostnaden för hörapparaten sällan rekvisitions-beloppet.

*Miljökonsekvenser*
Förslaget till beslut får oförändrade konsekvenser för miljön.

*Administrativa konsekvenser*
Förslaget till beslut får oförändrade administrativa konsekvenser.

Björn Eriksson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Anna Ingmanson
Avdelningschef

**Beslutet ska skickas till**
Regionstyrelsen

Godkänd av Björn Eriksson, 2020-11-26

Region Stockholm

Ankom
Region Stockholm
2020 -03- 24
Dnr RS 2020-0326

Region Stockholm
2020-03-24

2020:23

# Motion av Jonas Lindberg (V) om fritt val inom hörselvården

Vilket inflytande och makt ska bolag som t.ex. levererar läkemedel eller medicinska hjälpmedel ha över dom behandlingar, läkemedel och produkter som sedan ordineras och används av patienterna? Hur stor valfrihet har en patient som blir vilseledd och uppmuntrad av en försäljare till att göra ett visst val?

Det är förbjudet för vårdbolag att äga apotek, men det omvända, att apotek köper vårdbolag, är helt oreglerat. Marknaden är inte sen att utnyttja detta kryphål. Statliga Apoteket AB har nyligen köpt in sig i nätläkarappen Doktor 24, ägd av Wallenbergsfären. Förra året föreslog Läkemedelsverket i en rapport till regeringen att reglerna ska skärpas så att ingen apotekskedja får ”avgörande inflytande” över ett vårdföretag. Vi kan nu se hur Apotek Hjärtat kan ha kvar sina 49 procent i Min Doktor, och statliga Apoteket AB kan köpa 20 procent av nätläkaren Doktor 24. Det är uppenbart att det på nationell nivå måste till skärpning av regelverket. En sådan här utveckling kan annars få långtgående konsekvenser och rubba patienters och medborgares förtroende för sjukvårdssystemet och oberoende gentemot mäktiga vinstintressen. Täta band mellan vårdgivare och apotek kan ge väldigt mycket mer onödig läkemedelsförskrivning som inte grundar sig på medicinska orsaker menar flera experter. Det får inte råda några tvivel på att sjukvårdspersonal jobbar utifrån vetenskap och ger råd utifrån expertis – inte utifrån ett försäljningsperspektiv. Tyvärr är det just detta som sker inom vårdval primär hörselhabilitering i Stockholm.

Genom lagen om valfrihet (LOV) har privata vårdbolag som uppfyller auktoriseringskrav inom ett politiskt beslutat vårdsvalssystem möjlighet att få fri etableringsrätt och möjlighet till skatteinkomster. Det har gjort att bolag som å ena sidan är verksamma i att producera och sälja medicinska hjälpmedel också kan sköta sjukvårdsuppdrag som särskilt berör den grupp patienter vars deras försäljningsprodukter riktar sig. Man kan alltså få fri möjlighet att förskriva sina egna produkter till den patientgrupp som kommer, trots att billigare och bättre/likvärdiga alternativ kan finnas. Inom

den primära hörselrehabiliteringen i Stockholms län ägs en majoritet av mottagningarna av två multinationella koncerner som även äger hörapparattillverkare. De farhågor som läkemedelsverket lyft kring ägarförhållandena inom apoteksbranschen besannas inom hörselvården i Stockholms län. Genom fritt val-systemet har hörselmottagningarna möjlighet att förskriva just de hörapparater som produceras inom den egna ägarkoncernen och det är alltför ofta ekonomiska incitament, snarare än brukarens behov som avgör vilken hörapparat som förskrivs. Enligt en genomgång av mottagningarnas rekvisitionsfakturor till Region Stockholm under perioden 1 jan 2017 -30 april 2017 fick över 98 procent av patienterna vid Audikas mottagningar i Stockholms län hörapparater av just de märken som tillverkas inom ägarkoncernen. Trots att dessa brister har belysts i ett flertal utredningar och statistiska sammanställningar har Region Stockholm valt att hålla fast vid systemet. Man har valt att endast göra mindre justeringar, som inte gett tillräcklig effekt för att skapa en hörselvård med hög kvalitet där brukarna ges valfrihet på riktigt. Dessutom visar de årliga rapporterna från det nationella kvalitetsregistret återkommande att den primära hörselvården i Stockholms län tillhör landets allra sämsta. Fritt val har gett sämre valfrihet och lägre vårdkvalitet, samtidigt som den lett till högre kostnader för både regionen och enskilda individer. Det är dags att vända den här utvecklingen.

**Med bakgrund i ovanstående yrkar vi:**

Att Regionfullmäktige beslutar att avveckla ”fritt val ” inom vårdval primär hörselrehabilitering

Att Regionfullmäktige beslutar att det inom samtliga vårdval i Region Stockholm (LOV) förs in bestämmelser om att bolag som själva eller vars ägare producerar, tillverkar och säljer medicintekniska produkter och hjälpmedel samt läkemedel inte får delta i vårdval

Jonas Lindberg

Vänsterpartiet Region Stockholm